

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2024, sp. zn. 5 Tdo 409/2024, ECLI:CZ:NS:2024:5.TDO.409.2024.1

Číslo: 7/2025

Právní věta:

I. Rozsudek se podle § 34 odst. 8 t. o. p. o. a § 130 odst. 2 tr. ř. doručuje jak obviněné právnické osobě, tak i jejímu opatrovníkovi, byl-li jí určen. Obviněné právnické osobě, která je nefunkční, nemá statutární orgán ani zaměstnance a nikdo za ni nejedná, postačí doručení opatrovníkovi.

II. Přečinu neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku se za splnění dalších podmínek dopustí i pachatel, který v rozporu s § 2 odst. 2 písm. b) zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, jako zaměstnanec družstva poskytuje právní služby nejen družstvu, ale i jeho členům, zejména bylo-li družstvo založeno právě s cílem poskytovat pachatelem jako jeho zaměstnancem členům takové služby.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.05.2024

Spisová značka: 5 Tdo 409/2024

Číslo rozhodnutí: 7

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Doručování, Neoprávněné podnikání, Opatrovník, Rozsudek

Předpisy: § 130 odst. 2 tr. ř.

§ 2 odst. 2 písm. b) zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů

§ 34 odst. 8 t. o. p. o.

§ 64 odst. 5 písm. a) tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. dovolání obviněného P. K. a podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř. dovolání obviněné právnické osoby M. V. P., družstvo a dovolání V. V. proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 29. 11. 2023, sp. zn. 5 To 251/2023, jenž rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 44 T 136/2021.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 25. 5. 2022, sp. zn. 44 T 136/2021, byl obviněný P. K. uznán vinným přečinem neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1, 2 písm. b) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoníku“), za nějž mu byl podle § 251 odst. 2 tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání 3 roků, jehož výkon byl podle § 84, § 85 odst. 1, 2 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 5 roků za současného stanovení dohledu pracovníka probační a mediační služby a uložení přiměřeného omezení spočívajícího v zákazu poskytovat právní služby, a to přímo i prostřednictvím jiných osob a za úplaty ve smyslu § 1 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZA“), zejména pak v zákazu zastupování v řízení před správními úřady. Soud prvního stupně uložil obviněnému podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku též trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce člena statutárního orgánu a kontrolního orgánu právnických osob a funkce prokuristy v trvání 5 let a podle § 67 odst. 1 a § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku peněžitý trest ve výměře 200 denních sazeb po 10 000 Kč, tedy celkem ve výměře 2 000 000 Kč. Obviněné družstvo M. V. P., IČ: XY, se sídlem XY (dále též jen zkráceně M. V. P. nebo též družstvo), bylo uznáno vinným přečinem neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákoníku za užití § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „t. o. p. o.“), za nějž mu byl uložen trest zrušení právnické osoby podle § 15 odst. 1 písm. a) a § 16 odst. 1 t. o. p. o.

2. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 5. 12. 2022, sp. zn. 5 To 254/2022, byl shora označený rozsudek soudu prvního stupně z podnětu odvolání obou obviněných podle § 258 odst. 1 písm. a), b) a d) tr. ř. v celém rozsahu zrušen a věc byla podle § 259 odst. 1 tr. ř. vrácena soudu prvního stupně k novému rozhodnutí.

3. Obvodní soud pro Prahu 1 poté ve věci rozhodl rozsudkem ze dne 13. 7. 2023, sp. zn. 44 T 136/2021, kterým uznal obviněného P. K. vinným přečinem neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákoníku, za nějž mu podle § 251 odst. 2 tr. zákoníku uložil trest odnětí svobody v trvání 3 roků, jehož výkon podle § 84, § 85 odst. 1, 2 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 5 roků za současného stanovení dohledu pracovníka Probační a mediační služby a uložení přiměřeného omezení spočívajícího v zákazu poskytovat právní služby, a to přímo i prostřednictvím jiných osob a za úplaty ve smyslu § 1 odst. 2 ZA, zejména pak v zákazu zastupování v řízení před správními orgány. Soud prvního stupně uložil obviněnému podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku též trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce člena statutárního orgánu a kontrolního orgánu právnických osob a funkce prokuristy v trvání 5 let. Obviněnou právnickou osobu M. V. P. uznal vinnou přečinem neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákoníku za užití § 7 t. o. p. o., za nějž jí byl podle § 15 odst. 1 písm. a), § 16 odst. 1 t. o. p. o. uložen trest zrušení právnické osoby (soud prvního stupně doslova uváděl, že se podle uvedených ustanovení obviněná právnická osoba „zrušuje“).

4. Proti rozsudku soudu prvního stupně podali oba obvinění odvolání, o nichž rozhodl Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 29. 11. 2023, sp. zn. 5 To 251/2023, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. z podnětu odvolání obou obviněných napadený rozsudek v celém rozsahu zrušil. Sám pak podle § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodl tak, že obviněného P. K. uznal vinným přečinem neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku a uložil mu podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 1 roku, jehož výkon podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání 30 měsíců. Obviněnou M. V. P. uznal vinnou přečinem neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku za užití § 7 t. o. p. o., za nějž jí podle § 15 odst. 1 písm. a) a § 16 odst. 1 t. o. p. o. uložil trest zrušení právnické osoby (i on užil stejnou formulaci, jako soud prvního stupně, že se právnická osoba zrušuje).

5. Uvedeného trestného činu se obvinění podle rozsudku soudu druhého stupně dopustili (zjednodušeně uvedeno) tím, že obviněný P. K. založil a ode dne 8. 10. 2013 do dne 16. 3. 2020 jako

předseda představenstva (později jako osoba fakticky řídící) řídil právnickou osobu M. V. P., a v rozporu s § 1 odst. 2 a § 2 ZA poskytoval jejím prostřednictvím v rámci tzv. pojištění proti pokutám za dopravní přestupky soustavně sám či za užití dalších zmocněnců, které k tomu pověřil, právní služby ve smyslu § 1 odst. 2 ZA. Poskytování právních služeb spočívalo zejména v zastupování členů družstva v řízení před správními orgány, přestože on ani jím pověřené osoby nebyly zapsány v seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou a ani M. V. P. nebyla oprávněna poskytovat právní služby ve smyslu § 15 odst. 1 ZA. Zastupování členů družstva probíhalo mimo jiné v 81 případech konkrétně uvedených ve výroku rozsudku soudu druhého stupně. Obviněný měl formálně ode dne 20. 12. 2014 s M. V. P. uzavřenou pracovní smlouvu na pozici právník s nástupem ode dne 1. 1. 2015 a s měsíční mzdou ve výši 25 000 Kč, kterou pobíral po celé období až do března 2020. Za shodné protiprávní jednání byla uznána vinnou i obviněná M. V. P., která v období od 1. 12. 2016 do 16. 3. 2020 minimálně ve 27 případech konkrétně uvedených ve výroku rozsudku soudu druhého stupně soustavně a za úplatu poskytovala prostřednictvím obviněného P. K., jakožto předsedy představenstva a osoby fakticky řídící, popř. za užití dalších zmocněnců, právní služby, ačkoli k takovému podnikání neměla potřebné povolení ve smyslu § 15 odst. 1 ZA a P. K. ani další zmocněnci nebyli zapsáni v seznamu advokátů vedených Českou advokátní komorou. V podrobnostech je možno odkázat na citovaný rozsudek, který je stranám znám.

II.

Dovolání obviněných a V. V.

6. Proti uvedenému rozsudku odvolacího soudu podali dovolání obviněný P. K., obviněná právnická osoba M. V. P. a V. V.

a) Dovolání obviněného P. K.

7. Obviněný P. K. uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř.

8. Obviněný předně namítl, že nebyly naplněny všechny znaky základní skutkové podstaty přečinu neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku. Soud druhého stupně v odsuzujícím rozsudku totiž neuvedl nic o naplnění subjektivní stránky, a to ani ve výroku rozsudku ani v jeho odůvodnění. Pokud nebylo tvrzeno ani prokázáno úmyslné zavinění, pak nelze učinit závěr o jeho vině. Nadto forma zavinění je zákonnou náležitostí odůvodnění a musí k ní být přihlédnuto při úvaze o výši trestu.

9. Podle obviněného nelze činnost M. V. P. posoudit jako trestný čin neoprávněného podnikání. Družstvo fungovalo tak, že jeho členové přispívali členskými příspěvky na vzájemné pojistné a v případě, že člen družstva byl obviněn z přestupku, mu družstvo na vlastní náklady zajistilo obhajobu ve správním řízení, popř. i v navazujícím soudním řízení. Tento koncept nemůže být nezákonný a podle něj ho za nezákonný nepovažoval ani odvolací soud, neboť ten obviněné odsoudil teprve za to, že obhajobu členů družstva činily osoby, které nebyly oprávněny právní služby poskytovat. V této souvislosti nesouhlasil ani s tvrzením soudu, že činnost obviněných je nutno posuzovat v celkovém kontextu a nelze z ní vyčleňovat dílčí aspekty, neboť tato činnost spočívala v poskytování a zajišťování poskytování právních služeb osobami, které k tomu nebyly oprávněny. Podle obviněného se však musí rozlišovat poskytování pojištění od poskytování právních služeb. Činnost družstva totiž směřovala výhradně k obstarání zastoupení a k zajištění zdrojů financování těchto právních služeb. Pokud by se tedy na činnost družstva hledělo jako na celek, pak by nemohlo být protiprávní a tudíž trestné, pokud by byl člen družstva zastoupen advokátem, jak tomu v některých případech bylo. Zastoupení advokátem tak nebylo součástí pojištění proti pokutám, v opačném případě by šlo o činnost rovněž přičitatelnou družstvu a bylo by to družstvo, kdo by poskytoval právní služby, a to v souladu s právními předpisy. Pokud zastoupení advokátem nepředstavovalo činnost družstva, pak tento koncept musel platit i při zastoupení obecným zmocněncem, neboť mezi těmito případy nelze

rozlišovat. Činnost M. V. P. tak mohla být posouzena nanejvýš jako účastenství.

10. Z uvedeného tak podle obviněného vyplývá několik zásadních skutečností. Předně ta, že za neoprávněné podnikání lze považovat jen tu část činnosti, která zajistila právní služby poskytované osobou bez právního vzdělání, nikoli advokátem. Proto do rozsahu činnosti, přičemž „větší rozsah“ je znakem základní skutkové podstaty, nelze pojímat veškeré členské příspěvky, ale pouze ty, za které byly zajištěny právní služby osobou neoprávněnou je poskytovat. Stejně tak nelze do rozsahu započítat příspěvky členů družstva, kteří platili pojištění, ale žádná právní služba jim poskytnuta nebyla. V případech, ve kterých byla poskytnuta služba osobou, která nebyla advokátem, pak byla poskytnuta právě touto osobou, nikoli M. V. P. Obviněný uvedl, že na tuto skutečnost upozorňoval již v průběhu trestního řízení, když byl v jiné trestní věci uznán vinným trestným činem neoprávněného podnikání M. J., který tyto služby poskytoval, přestože neměl oprávnění je poskytovat. Navíc v případech, ve kterých se členové družstva vzájemně zastoupí v přestupkových řízeních, aniž by za toto zastoupení přijali platbu, se nemůže jednat o podnikání. Navíc družstvo může zaměstnat podnikového právníka, který nesmí být advokátem, na kterého se mohou členové družstva obracet s žádostí o radu či pomoc s jejich případy, ani z tohoto důvodu tak nemohla být činnost družstva protiprávní.

11. Dovolatel uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť ve výroku rozsudku soudu druhého stupně je uvedeno, že založil a od 8. 10. 2013 do dne 16. 3. 2020 jako předseda představenstva fakticky řídil M. V. P. Z provedeného důkazu výpisem z obchodního rejstříku však vyplývá, že na pozici předsedy představenstva působil pouze do 2. 8. 2016. Z dalšího provedeného důkazu notářským zápisem vyplývá, že předsedou představenstva byl zvolen 2. 8. 2013 na období tří let. Skutkové zjištění, které bylo pojato do výroku, je tak v přímém rozporu s provedenými důkazy.

12. Obviněný nesouhlasil ani s časovým vymezením protiprávního jednání. Ve výroku rozsudku soudu druhého stupně je uvedeno, že se trestné činnosti dopustil v období od 8. 10. 2013 do 16. 3. 2020. Toto časové rozmezí však nebylo prokázáno, naopak ve výroku rozsudku je dále uvedeno, že členové družstva za poskytované právní služby v období let 2017– 2019 zaslali na bankovní účet příspěvky v celkové výši 1 249 263 Kč a dále že zaměstnanci M. V. P. vyžádali v období od ledna 2017 do května 2018 u členů družstva v celkem 2 562 případech podepsání plné moci k zastupování v řízení před správními orgány. Podle obviněného tak není zřejmé, z čeho je dovozováno trvání skutku v období let 2013–2016 a 2019–2020.

13. Obviněný dále namítal, že nebyly naplněny všechny definiční znaky podnikání, neboť účelem M.V. P. nebylo dosahování zisku. Z členských příspěvků se hradily vlastní náklady družstva. Odvolací soud v rozsudku uvedl, že neoprávněné podnikání nemusí být nutně úspěšné, nemusí jím tedy být dosahován zisk, rozhodující je účel činnosti, tedy snaha dosáhnout příjmu. Podle obviněného však soud druhého stupně tento judikatorní závěr nesprávně aplikoval, neboť M. V. P. se nesnažila dosahovat zisk, ale byla vytvořena za účelem vzájemné podpory svých členů. Zároveň odvolací soud ani netvrdil, že by se družstvo nebo dovolatel snažili zisku dosáhnout.

14. Naplnění dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř. dovolatel spatřoval také v tom, že soudy nižších stupňů nezohlednily, že jednal v omluvitelném právním omylu. Podle obviněného se činností družstva a jeho samotného několikrát zabývaly orgány činné v trestním řízení, avšak věc byla vždy odložena se závěrem, že se nejedná o trestný čin. Dovolatel se tak domníval, že se žádného trestného činu nedopouští. K této námitce dále uvedl, že M. V. P. postupovala podle svých stanov, ve kterých bylo uvedeno, že členům družstva bude poskytnuto v rámci jejich členství právní zastoupení ve správních řízeních, a to prostřednictvím členů družstva, popř. externích advokátů. Stanovy byly přijaty formou notářského zápisu, notář sepisující tuto veřejnou listinu tak musel přezkoumat jejich zákonnost, stejně jako rejstříkový soud. I z tohoto důvodu neměl pochybnosti o tom, že se jedná o zákonnou činnost. Navíc soud druhého stupně ani při úvaze o trestu neposoudil, zda se mohlo jednat

o právní omyl, kterého se obviněný mohl vyvarovat ve smyslu § 41 písm. h) tr. zákoníku. Měl totiž posoudit, jestli se jednalo o právní omyl a zda se jej bylo možno vyvarovat. V této souvislosti dále namítl neprovedení navrhovaných důkazů usneseními o odložení věci, která byla vydána v předchozích případech prověřování činnosti družstva orgány činnými v trestním řízení. Dovolatel se domáhal obstarání a provedení těchto důkazů již v přípravném řízení, což státní zástupce odmítl s tím, že obviněný mohl tyto důkazy předložit sám. Trestní stíhání však nebylo zahájeno, tudíž usnesení o odložení věci nebylo dovolateli doručeno a neměl ani právo nahlédnout do spisu.

15. Ze všech uvedených důvodů obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil soudu druhého stupně k novému projednání a rozhodnutí. *In eventum* navrhl, aby ho Nejvyšší soud sám zprostil obžaloby.

b) Dovolání obviněné M. V. P.

16. Obviněná M. V. P. uplatnila dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., neboť měla za to, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku a na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

17. Obviněná nejprve namítla, že činnost družstva nebyla podnikáním, neboť z provedeného dokazování vyplynulo, že bylo založeno za účelem vzájemné podpory členů družstva, a to zprostředkováním právní pomoci v přestupkovém řízení, což je zcela v souladu s právními předpisy. Účelem družstva tak nebylo dosažení vlastního zisku nebo zisku pro třetí osoby, z členských příspěvků se hradily náklady na vlastní provoz a náklady spojené se zprostředkováním právních služeb pro členy družstva. M. V. P. tak nebyla založena za účelem dosažení zisku, což je jedním ze znaků podnikání, nemohla tak být odsouzena za trestný čin podle § 251 tr. zákoníku. Navíc to nebylo družstvo, kdo svým členům poskytoval právní služby, ale třetí osoby - obecní zmocněnci a advokáti, jejichž služby družstvo pouze zprostředkovalo a uhradilo náklady na jejich poskytování. Za neoprávněné poskytování právních služeb tak měly být odsouzeny osoby, které tyto služby skutečně poskytovaly bez příslušného oprávnění.

18. Obviněná také nesouhlasila se závěrem odvolacího soudu, který uvedl, že členské příspěvky považuje za předplacení právních služeb. Z provedeného dokazování bylo zjištěno, že někteří z členů družstva žádné právní služby nevyužili. Tento závěr je tak v hrubém rozporu se zjištěným skutkovým stavem.

19. Podle obviněné bylo nesprávně stanoveno i časové rozmezí, po které se trestné činnosti měla dopouštět. Soud druhého stupně skutek vymezil tak, že se obviněná neoprávněného podnikání dopouštěla v době od 1. 12. 2016 do 16. 3. 2020. Současně je však v popisu skutku uvedeno, že ze strany svých členů obdržela za poskytované právní služby členské příspěvky v letech 2017-2019 a zaměstnanci družstva si vyžádali plné moci od svých členů v době od ledna 2017 do května 2018. Pokud orgány činné v trestním řízení neměly podklad pro případné protiprávní jednání před rokem 2017 a po roce 2019, nemělo být o této době vůbec zahájeno trestní stíhání. Nemůže tak obstát argumentace soudu, že se jedná pouze o demonstrativní výčet takového protiprávního jednání.

20. Obviněná nesouhlasila ani s trestem, který jí byl za spáchaný skutek uložen. Obviněnému P. K., který byl v této trestní věci také odsouzen, odvolací soud s ohledem na změnu právní kvalifikace uložil mírnější trest než soud prvního stupně. U obviněné však k žádnému podobnému zmírnění uloženého trestu nedošlo. Dále namítla, že soud druhého stupně odůvodnil uložený trest pouze tím, že obviněná již delší dobu neplní funkci, pro kterou byla založena a žádný ze členů nejeví zájem o provozování její činnosti. Uvedené však podle obviněné není dostačující pro uložení tak přísného trestu, obzvláště když se za dobu své existence nedopustila žádného jiného trestného činu nebo přestupku.

21. Ze všech shora uvedených důvodů obviněná navrhla, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a obviněnou zprostil obžaloby.

c) Dovolání V. V.

22. Proti rozsudku Městského soudu v Praze podal dovolání také V. V., který se označil za poškozeného. Uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. neboť podle něj rozhodnutí spočívá na nesprávném hmotněprávním posouzení skutku a na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

23. V. V. nesouhlasil se změnou právní kvalifikace, tak jak ji učinil soud druhého stupně ve prospěch obviněných. Soud prvního stupně obviněné odsoudil za přečin neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1, 2 písm. b) tr. zákoníku, neboť dospěl k závěru, že obvinění získali tímto činem značný prospěch. Odvolací soud pak tento rozsudek zrušil mimo jiné i proto, že do značného prospěchu nelze zahrnout odměnu přiměřenou hodnotě účelně vynaložené práce (viz stanovisko Nejvyššího soudu publikované pod č. [1/1990](#) Sb. rozh. tr.). Vzhledem k tomu, že výši prospěchu nebylo možné prokázat, uznal obviněné vinnými základní skutkovou podstatou trestného činu neoprávněného podnikání.

24. V. V. namítl, že soud druhého stupně neměl při zjišťování výše získaného prospěchu obviněnými přihlížet k uvedenému stanovisku, ale měl vyjádřit názor, že prospěchem z neoprávněného podnikání je celá (nezákonně) získaná částka. Stanovisko bylo přijato dne 8. 6. 1989, tedy v době, kdy podmínky podnikání a nelegálního podnikání byly naprosto odlišné, než je tomu dnes. Podle něj náklady na provoz družstva spočívaly v uhrazování odměn osobám neoprávněným poskytovat právní služby, na jejich dopravu k soudům a správním orgánům apod., proto tyto náklady neměly být odečítány z prospěchu z trestné činnosti. V. V. dále uvedl, že orgány činné v trestním řízení nezajistily účetnictví M. V. P. ani nezjišťovaly, zda družstvo podávalo daňová přiznání, proto nemohlo dojít k vypočtení prospěchu obviněných.

25. Z výše uvedených důvodů považoval V. V. rozhodnutí soudu druhého stupně za nesprávné (aniž by však výslovně navrhl jeho zrušení).

III.

Vyjádření k dovoláním obviněných

26. Dovolání obviněných byla zaslána k vyjádření nejvyššímu státnímu zástupci, který se k nim vyjádřil prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství.

27. Státní zástupce nejprve zopakoval dosavadní průběh řízení a obsah podaných dovolání. Předně uvedl, že námitky obviněných se týkají zejména nenaplnění objektivní stránky přečinu neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku, tudíž je lze podřadit pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Zároveň však uvedl, že se do značné míry jedná o opakování, resp. pokračování obhajoby uplatněné v řízení před soudy nižších stupňů.

28. Státní zástupce připustil, že nikoli každé nedovolené poskytování právních služeb za úplatu vykazuje znaky vinklaření podléhajícímu postihu trestního práva, avšak v nyní projednávané trestní věci nabylo charakteristiky podnikání. Hlavním předmětem fungování obviněné právnické osoby bylo zjevně od počátku poskytování právních služeb zejména v souvislosti s řízením o dopravních přestupcích, přestože k této činnosti neměla potřebné oprávnění a k zastupování klientů využívala osoby, které zpravidla rovněž nebyly oprávněny vykonávat advokacii. Uvedené nemůže změnit ani skutečnost, že v některých případech právní služby poskytovali advokáti a že členské příspěvky platily i osoby, které právní služby nevyužily. Podle státního zástupce je zřízení právnické osoby za

účelem poskytování právních služeb pouze jejím členům ukázkovým příkladem obcházení zákona, neboť předmětné pojištění a placení členských příspěvků představovalo zastřené jednání, které mělo dát neoprávněnému zastupování zdání zákonnosti.

29. K námitce obviněné právnické osoby, kterou zpochybňovala dosažení zisku, státní zástupce připomenul, že zákonný znak spočívající ve spáchání trestného činu ve větším rozsahu je naplněn již tím, že pachatel podniká po delší dobu a jeho cílem je získat trvalejší zdroj finančních prostředků. Výše konečného výtěžku není relevantní, neboť neoprávněným podnikáním může být i neúspěšné podnikání, kterým nebylo dosaženo žádného zisku.

30. Podle státního zástupce bylo správně vymezeno i časové rozmezí spáchaného skutku. Spodní hranice protiprávního jednání byla navázána na novelu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, která umožnila vyvodit trestní odpovědnost právnické osoby i za trestný čin podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku. K vymezení horní hranice uvedl, že odvolací soud skutek nerozšířil o jednání, k němuž mělo dojít až po 16. 3. 2020, když bylo obviněnému P. K., předsedovi představenstva, doručeno první (později zrušené) usnesení o zahájení trestního stíhání. Tímto usnesením byl trvající trestný čin přerušen, následné jednání tak bylo novým skutkem. Trestná činnost je tak vymezena pouze do 16. 3. 2020. Podle státního zástupce zkrácení doby páchaní trestné činnosti o několik měsíců lze s ohledem na celkovou dobu trvání několika let označit za nevýznamnou změnu.

31. K části dovolací argumentace obviněné právnické osoby týkající se uložení nepřiměřeně přísného trestu uvedl, že dovolání není určeno ke korekcím uložených trestů z hlediska jejich přiměřenosti, ale pouze k nápravě nejzávažnějších pochybení. Uložený trest lze v rámci dovolání namítat zejména prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., pokud byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu. Tento dovolací důvod obviněná ve svém dovolání ani neuplatnila. Námitka přiměřenosti trestu tak nespadá pod tento ani žádný jiný dovolací důvod. Podle státního zástupce navíc byly splněny podmínky pro uložení trestu zrušení právnické osoby, neboť tato obchodní korporace je již nefunkčním subjektem a její aktivita v rozhodné době zcela spočívala v páchaní trestné činnosti.

32. Vyjádřil se i k námitce obviněného P. K. týkající se absence uvedení subjektivní stránky přečinu neoprávněného podnikání ve výroku i v odůvodnění rozsudku soudu druhého stupně. Podle něj se jedná o dílčí nedostatek rozsudku odvolacího soudu, avšak o jednání obviněného v přímém úmyslu není pochyb, zejména s přihlédnutím ke znění skutkové věty (trestná činnost s ústředním angažováním obviněného byla činěna dlouhodobě, sofistickým způsobem, postavení obviněného se v průběhu času měnilo).

33. Neztotožnil se ani s tvrzením obviněného, že předsedou představenstva byl pouze po dobu tří let, nemohl se tak celého skutku dopustit jako předseda představenstva. Podle státního zástupce tato námitka nenaplnuje dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť se jedná o pouhou polemiku se zjištěným skutkovým stavem. Navíc odvolací soud se touto námitkou zabýval ve svém rozsudku (v bodě 29. jeho odůvodnění), na tuto argumentaci proto odkázal. Stejně tak odkázal i na jinou část odůvodnění, která se zabývala vyloučením právního omylu obviněného (bod 31.).

34. Ze všech shora uvedených důvodů státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněných podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněná. Zároveň vyslovil souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání i pro případ jiných rozhodnutí.

35. Vyjádření státního zástupce bylo zasláno k případné replice obviněným, kteří tohoto práva nevyužili.

IV. Posouzení přípustnosti dovolání

36. Nejvyšší soud se nejprve zabýval otázkou přípustnosti jednotlivých dovolání, tedy zda dovolání podala oprávněná osoba, včas a řádně, zda mají zákonem požadované náležitosti a zda směřují proti rozhodnutí, které lze napadnout tímto mimořádným opravným prostředkem.

37. Nejvyšší soud zkoumal splnění těchto podmínek nejdříve u dovolání, které podala obviněná právnická osoba M.V. P. Předsedou představenstva této právnické osoby, který za právnickou osobu za běžných okolností jedná, byl obviněný P. K. Vzhledem k tomu, že P. K. byl ve stejné věci sám obviněný, nemohl tak činit úkony v trestním řízení za tuto právnickou osobu (§ 34 odst. 4 t. o. p. o.). Obviněná právnická osoba si ve lhůtě stanovené státním zástupcem sama nezvolila osobu, která by za ni v trestním řízení jednala, proto jí byl ustanoven opatrovník. Dovolání může obviněný podat jen prostřednictvím obhájce podle § 265d odst. 2 tr. ř., toto pravidlo se podle § 1 odst. 2 t. o. p. o. užije i pro obviněné právnické osoby, protože jeho užití není z povahy věci vyloučeno. Obviněná právnická osoba (a to i ta, která je zastoupená v řízení opatrovníkem podle § 34 odst. 5 t. o. p. o.) je oprávněna si zvolit obhájce podle § 35 odst. 1 t. o. p. o. (jen se podle druhého odstavce téhož ustanovení u právnické osoby neuplatní ustanovení o nutné obhajobě podle § 36 a násl. tr. ř.).

38. Podle § 265e odst. 1 tr. ř. lze dovolání podat do dvou měsíců od doručení rozhodnutí, proti kterému dovolání směřuje. Podle § 34 odst. 8 t. o. p. o. se písemnosti určené právnické osobě doručují pouze opatrovníkovi, pokud jí byl určen, pokud trestní řád nestanoví jinak. Odvolací soud ve věci rozhodl rozsudkem, který se podle § 130 tr. ř. doručuje jak obviněnému, tak i jeho opatrovníku. V průběhu trestního řízení bylo zjištěno, že obviněný P. K. nechal z obchodního rejstříku vymazat celý statutární orgán právnické osoby M. V. P., a to se zpětnou účinností zániku funkce ke dni 2. 8. 2016. V době rozhodnutí odvolacího soudu (13. 7. 2023) tak obviněná právnická osoba neměla statutární orgán, kterému by napadený rozsudek mohl být doručen. Rozsudek soudu druhého stupně byl obviněné právnické osobě zaslán prostřednictvím datové schránky, ale nedošlo k jeho doručení, ale pouze k dodání. Uvedený rozsudek tak byl řádně doručen jen opatrovníkovi obviněné právnické osoby. Takový postup však soudům nižších stupňů nelze vytýkat, neboť není možné požadovat, aby byl rozsudek doručen právnické osobě, která je nefunkční, nemá statutární orgán a ani zaměstnance a nemá tak za ni ani kdo jednat. Rozsudek by totiž nikdy ani nemohl být doručen. Právě v takovýchto případech je ustanovován opatrovník, který také obviněné právnické osobě byl ustanoven a který v trestním řízení hájí zájmy této právnické osoby (viz ustanovení opatrovníka pro případ nemožnosti doručování právnické osobě podle § 34 odst. 5 t. o. p. o.). Rozsudek soudu druhého stupně byl opatrovníkovi řádně doručen dne 5. 1. 2024, lhůtu pro podání dovolání je tak třeba počítat právě od uvedeného data. Soudu prvního stupně pak bylo dne 10. 1. 2024 doručeno podání obviněné právnické osoby označené jako dovolání, které však nebylo učiněno prostřednictvím obhájce (jde o podání opatrovníka obviněné právnické osoby). Dne 14. 2. 2024 byl opatrovníkovi doručen přípis soudu prvního stupně, ve kterém ho předseda senátu opětovně poučil, že dovolání je možné podat pouze prostřednictvím obhájce a že jeho podání opatrovníkem nestačí. Soudu prvního stupně byla dne 21. 2. 2024 doručena žádost opatrovníka o ustanovení obhájce pro podání dovolání, této žádosti soud vyhověl a obviněné právnické osobě ustanovil dne 11. 3. 2024 obhájce, jemuž toto ustanovení bylo doručeno dne 13. 3. 2024. Obhájce posléze dne 19. 3. 2024 doručil soudu prvního stupně podání označené jako dovolání obviněné právnické osoby.

39. Obviněné právnické osobě však uběhla lhůta pro podání dovolání uplynutím dne 5. 3. 2024 (počítáno od 5. 1. 2024), její dovolání tak nebylo podáno včas. Je vhodné připomenout, že v uvedené věci se neuplatní § 265e odst. 2 tr. ř., neboť obviněná v průběhu trestního řízení před soudy nižších stupňů neměla obhájce. Za této situace se opis rozsudku doručuje pouze obviněnému, popř. jeho opatrovníkovi, a to i tehdy, jestliže mu soud prvního stupně v průběhu lhůty pro podání dovolání obhájce ustanovil. Z hlediska běhu dovolací lhůty tak není významné, zda a kdy byl rozsudek doručen

nově ustanovenému obhájci (a to jen pro účely podání dovolání). Dovolání obviněné právnické osoby podané prostřednictvím jejího obhájce nelze považovat ani za doplnění dovolání učiněného prostřednictvím opatrovníka (jak obviněná v dovolání uvedla), protože první podání nelze považovat za dovolání, byť by takto bylo označeno (viz § 265d odst. 2 tr. ř. druhá věta).

40. Lze tak konstatovat, že obviněná právnická osoba M. V. P. podala své dovolání opožděně, což bylo důvodem pro odmítnutí takového dovolání podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř.

41. Nejvyšší soud dále zkoumal přípustnost dovolání V. V., který se ve věci označil za poškozeného. Podle § 265d odst. 1 tr. ř. mohou dovolání podat pouze nejvyšší státní zástupce na návrh krajského nebo vrchního státního zástupce anebo i bez takového návrhu pro nesprávnost kteréhokoli výroku rozhodnutí soudu, a to ve prospěch i v neprospěch obviněného, příslušný orgán Úřadu evropského veřejného žalobce pro nesprávnost kteréhokoli výroku rozhodnutí soudu, a to ve prospěch i v neprospěch obviněného, pokud veřejnou žalobu před soudem zastupoval evropský pověřený žalobce nebo evropský žalobce, nebo obviněný pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se ho bezprostředně dotýká. Uvedený výčet osob je taxativní, tudíž žádná jiná osoba dovolání úspěšně podat nemůže (tedy ani poškozený). V. V. nespadá pod žádnou z výše uvedených alternativ, tudíž je osobou neoprávněnou k podání dovolání. Je proto značně překvapivé, že V. V., advokát znalý práva, tak učinil, ač si toho byl dobře vědom, jak vyplývá z jeho podání, navíc své podání označené jako dovolání směřoval v neprospěch obviněných, což je oprávnění svěřené výlučně veřejnému žalobci – viz § 265d odst. 1 písm. a) nebo b) tr. ř. V. V. se navíc nesprávně označil i za osobu poškozenou trestným činem neoprávněného podnikání, ač poškozeným v tomto řízení nebyl. Podle § 43 odst. 1 tr. ř. je totiž osobou poškozenou ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil. Podle negativního vymezení uvedeného v § 43 odst. 2 tr. ř. se za poškozeného nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem. V. V. se podle svých slov sice cítil být poškozen jednáním P. K. a jím ovládanou obviněnou právnickou osobou (ač po dobu jeho spolupráce s nimi mu to zjevně nevadilo a nechával se jimi najímat, ač musel vědět, jaká je pravá povaha jejich činnosti), což z něj (podle negativního vymezení) nečiní poškozeného (ani jej tak doposud orgány činné v trestním řízení nevnímaly).

42. V každém případě V. V. nebyl osobou oprávněnou v této věci podat dovolání, a proto jeho podání označené jako dovolání bylo třeba odmítnout podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř.

43. Jedině dovolání obviněného P. K. bylo podáno včas a řádně tak, aby se Nejvyšší soud mohl zabývat otázkou povahy a opodstatněnosti jím uplatněných námitek ve vztahu k označeným dovolacím důvodům. Proto jedině jeho námitkám se mohl Nejvyšší soud věnovat.

V.

Posouzení důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

44. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených důvodů v § 265b odst. 1 a 2 tr. ř. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele takovému důvodu také svým obsahem odpovídaly.

45. Obviněný P. K. uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř.

46. Obecně lze uvést, že dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je možno podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotněprávních norem jiných právních odvětví. Podstatou je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. Tento dovolací důvod je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v tom, že rozhodná skutková zjištění sice potvrzují spáchání určitého trestného činu, ale soudy nižších stupňů přesto dospěly k závěru, že nejde o trestný čin, ačkoli byly naplněny všechny jeho zákonné znaky. Tento dovolací důvod ovšem nespočívá v případném procesním pochybení soudů nižších stupňů ani v tom, že se dovolatel sice domáhá použití norem hmotného práva, ale na takový skutek, k němuž dospěl vlastní interpretací provedených důkazů, které soudy prvního a druhého stupně vyhodnotily odlišně od názoru dovolatele. Dovolání s poukazem na citovaný důvod nemůže být založeno na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění z nich vyvodily, jak postupovaly při provádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování apod. Dovolání je koncipováno jako mimořádný opravný prostředek a je tudíž určeno k nápravě pouze závažných právních vad pravomocných rozhodnutí.

47. V tomto stejném duchu a naznačeném směru musí být vykládán také nově formulovaný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., který byl do trestního řádu doplněn jeho novelizací provedenou zákonem č. 220/2021 Sb., s účinností od 1. 1. 2022. Šlo zejména o reakci na rozvinutou judikaturu především Ústavního soudu, který dlouhodobě judikuje, že ani Nejvyšší soud nestojí mimo soustavu obecných soudů a že je tudíž též povolán k ochraně základních práv a svobod, takže nemůže ponechat bez povšimnutí zásah do těchto práv v rámci procesu dokazování. Určitou výjimku ze shora rozvedeného přístupu založeného na tom, že Nejvyšší soud zásadně nepřezkoumává proces dokazování a na jeho základě učiněná skutková zjištění, tvoří jen případ tvrzení a prokázání tzv. extrémního nesouladu mezi učiněnými skutkovými zjištěními a obsahem provedených důkazů, z nichž jsou skutková zjištění vyvozována, pokud zároveň učiní dovolatel tento nesoulad předmětem dovolání [nyní podle nově formulovaného § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.]. Jde především o případy týkající se pro rozhodnutí významných (tj. rozhodných) skutkových okolností, které jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, pokud konkrétní skutkové zjištění nevyplývá z žádného provedeného důkazu, pokud se výsledek dokazování jeví jako naprosto nespravedlivý a věcně neudržitelný, neboť skutková zjištění, o něž se opírají vydaná rozhodnutí, jsou ve zjevném (tj. extrémním) nesouladu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných (tj. absolutně neúčinných) důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy (případ důkazů opomenutých), což lze hodnotit jako porušení základních zásad ovládajících trestní řízení, jako jsou zásady volného hodnocení důkazů, vyhledávací a presumpce nevinny. Taková existence tzv. zjevného (extrémního) nesouladu by mohla naplňovat dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a odůvodnit mimořádný zásah do skutkových zjištění, která ale jinak (obecně) v řízení o dovolání nejsou předmětem přezkumné činnosti Nejvyššího soudu, a to ani po uvedeném doplnění trestního řádu o nově formulovaný dovolací důvod. Tento extrémní nesoulad ale není založen jen tím, že z různých verzí skutkového děje se soudy nižších stupňů přiklonily k verzi uvedené v obžalobě, pokud svůj postup přesvědčivě zdůvodnily (např. náleží Ústavního soudu ze dne 10. 7. 2014, sp. zn. [III. ÚS 888/14](#)). Tvrzení nedostatků skutkových zjištění, která nelze oddělovat od nesprávné právní kvalifikace, samo o sobě nezakládá důvod pro zásah dovolacího soudu, jak uznal i Ústavní soud ve stanovisku ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#).

48. Nejvyšší soud dále obecně připomíná, že zpravidla odmítne jako zjevně neopodstatněné takové dovolání, v němž obviněný pouze opakuje tytéž námitky, jimiž se snažil zvrátit již rozhodnutí soudu prvního stupně, pokud se jimi odvolací soud zabýval a vypořádal se s nimi náležitým a dostatečným

způsobem (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. [5 Tdo 86/2002](#), uveřejněné pod č. T 408. ve svazku 17 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2002).

b) K jednotlivým námitkám obviněného

49. Nejprve je třeba uvést, že dovolací námitky obviněného z velké části představují jeho dosavadní obhajobu, kterou uplatňoval jak v řízení před soudem prvního stupně, tak i v rámci svého řádného opravného prostředku (s výjimkou námítky týkající se posouzení subjektivní stránky trestného činu podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku, neprovedení navrhovaného důkazu a nesprávného časového vymezení protiprávního jednání; posledně uvedené namítl i v rámci svého odvolání, avšak z jiných důvodů, než uvedl v dovolání). Oba soudy nižších stupňů se s touto jeho obhajobou také vypořádaly, takže na odůvodnění jejich rozhodnutí lze plně odkázat, protože Nejvyšší soud s takovým vypořádáním námitek obviněného souhlasí, není třeba tuto argumentaci znovu zevrubně opakovat (obviněnému je vypořádání těchto argumentů také dobře známo). Odkázat lze též na vyjádření státního zástupce k podanému dovolání, s nímž také Nejvyšší soud souhlasí. Nad uvedený rámec proto Nejvyšší soud tuto jinak veskrze správnou argumentaci jen ve stručnosti doplní o několik poznámek k jednotlivým námitkám.

50. Obviněný svým dovoláním předně namítl rozpor rozhodných skutkových zjištění s obsahem provedených důkazů (ohledně jeho postavení jako předsedy představenstva obviněné právnické osoby). Dále podle něj došlo k nedůvodnému neprovedení jím navrhovaných důkazů v přípravném řízení a v řízení před soudy nižších stupňů (usneseními o odložení věci; rozsudkem, kterým byl uznán vinným M. J. za trestný čin neoprávněného podnikání). Největší část jeho dovolání pak spočívala v námitkách směřujících proti nesprávnému právnímu posouzení skutku (měl za to, že skutek byl nesprávně časově vymezen, že jeho jednání nebylo protiprávní a nenaplnil všechny znaky základní skutkové podstaty trestného činu neoprávněného podnikání, že nejednal zaviněně, případně se trestného činu dopustil v právním omylu). Nejvyšší soud se bude postupně věnovat všem těmto námitkám, z nichž jen některé též odpovídaly uplatněným dovolacím důvodům.

51. Nejprve je na místě připomenout, že Nejvyšší soud v řízení o dovolání není zásadně povolán k přezkumu skutkových zjištění učiněných soudy nižších stupňů, není řádnou třetí instancí sporu mezi veřejnou žalobou a obhajobou obviněného, takto jeho postavení nebylo koncipováno, jak bylo již naznačeno shora. Dokazování je doménou především soudu prvního stupně s možnou korekcí v řízení před soudem druhého stupně jako soudem odvolacím, nikoli však v řízení o dovolání. Dokazování je ovládáno zásadami jeho se týkajícími, a to zásadou vyhledávací, bezprostřednosti a ústnosti, volného hodnocení důkazů a presumpcí nevinny. Hodnotit důkazy tak může jen ten soud, který je také v souladu s principem bezprostřednosti a ústnosti provedl, protože jen díky tomu může konkrétní důkazní prostředek vyhodnotit a získat z něj relevantní poznatky. Zásada bezprostřednosti ve spojitosti se zásadou ústnosti zde hraje významnou roli, soud je přímo ovlivněn nejen samotným obsahem důkazního prostředku, ale i jeho nositelem (pramenem důkazu). Jen takový způsob dokazování může hodnotícím orgánu poskytnout jasný obraz o dokazované skutečnosti a vynést rozhodnutí pod bezprostředním dojmem z provedených důkazů. I odborná literatura (např. JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, str. 180 a násl.; JELÍNEK, J., ŘÍHA, J. Rozhodnutí ve věcech trestních se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů. 5. vydání. Praha: Leges, 2023, s. 43 a násl.) uznává, že nejlepší cestou pro správné rozhodnutí je zhodnocení skutkových okolností na podkladě bezprostředního dojmu z přímého vnímání v osobním kontaktu. Před dovolacím soudem se ale dokazování zásadně neprovádí (viz § 265r odst. 7 tr. ř.). Proto je též zcela důvodná koncepce dovolání jako mimořádného opravného prostředku, jímž mají být napravovány jen zásadní vady právního posouzení, případně úzce vymezený okruh vad procesních majících povahu zmatečných důvodů, pro které nemůže napadené pravomocné rozhodnutí obstát. Mezi takové vady se ovšem zásadně neřadí vady dokazování, při němž dochází k utváření závěrů o

skutkovém ději, jenž je kladen obviněným za vinu. Naopak Nejvyšší soud, který sám dokazování zásadně neprovádí, musí vycházet ze závěrů soudů nižších stupňů, které samy důkazní prostředky provedly a důkazy z nich vyplývající mohly též náležitě vyhodnotit, jak bylo naznačeno shora.

52. Nejvyšší soud na shora vymezený okruh námitek obviněného ohledně skutkového stavu a hodnocení důkazů vyplývajících z provedených důkazních prostředků nahlížel ve světle judikatury Ústavního soudu, přitom nezjistil ani porušení základních práv obviněného, a to ani práva na spravedlivý proces. Nejvyšší soud přitom interpretoval a aplikoval uvedené podmínky připuštění dovolání tak, aby dodržel maximy práva na spravedlivý proces vymezené Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, Listinou základních práv a svobod, a v neposlední řadě též judikaturou Ústavního soudu (srov. zejména stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 4. března 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#), vyhlášené jako sdělení Ústavního soudu pod č. 40/2014 Sb., uveřejněné pod st. č. 38/14 ve svazku č. 72 na str. 599 Sb. n. a u.). Právě z těchto uvedených hledisek se tedy Nejvyšší soud zabýval některými skutkovými otázkami a hodnocením důkazů soudy nižších stupňů ve vztahu k právnímu posouzení jednání obviněného. V této souvislosti považuje Nejvyšší soud za nutné zdůraznit, že i Ústavní soud výslovně ve svém stanovisku konstatoval, že jeho názor, „... podle kterého nelze nesprávné skutkové zjištění striktně oddělovat od nesprávné právní kvalifikace ... však neznamena, že by Nejvyšší soud v každém případě, kdy dovolání obsahuje argumentaci ve vztahu ke skutkovým zjištěním, musel považovat dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. za prima facie naplněný. ... Je totiž jediným oprávněným orgánem, kterému v tomto stadiu přísluší posuzovat naplnění konkrétního dovolacího důvodu (viz § 54 rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci Janyr a ostatní proti České republice ze dne 13. 10. 2011, č. stížnosti [12579/06](#), [19007/10](#) a [34812/10](#)), a toto posouzení je závaznou podmínkou pro případné podání ústavní stížnosti (ustanovení § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu)“ [srov. bod 23 shora označeného stanoviska pléna Ústavního soudu].

53. V daném případě však dovolací soud takový nesoulad, natožpak extrémní, neshledal. Lze tak shrnout, že soudy nižších stupňů se věcí řádně zabývaly, provedly v potřebném rozsahu dokazování, na jehož základě mohly učinit skutkové závěry, které našly odraz v tzv. skutkové větě odsuzujícího rozsudku. Samotná skutečnost, že se soudy nižších stupňů z různých verzí skutkového děje přiklonily k verzi uvedené v obžalobě a podpořené jednou skupinou důkazů, které nebyly nijak deformovány, přičemž tento svůj postup přesvědčivě zdůvodnily, tzv. extrémní nesoulad založit nemůže.

54. Nejvyšší soud se tak může k námitce proti skutkovým závěrům soudů nižších stupňů a proti rozsahu provedení dokazování vyjádřit pouze stručně a nad rámec (jako *obiter dictum*) výše uvedeného vypořádání námitek obviněného jako neodpovídajících uplatněným dovolacím důvodům.

55. Obviněný tvrdil, že skutkové zjištění týkající se délky jeho působení jako předsedy představenstva M. V. P., které soud druhého stupně pojal do výroku svého rozsudku, je v přímém rozporu s provedenými důkazy. Podle něj z provedených důkazů vyplývá (a to z výpisu z obchodního rejstříku a notářského zápisu), že předsedou představenstva byl od 2. 8. 2013 do 2. 8. 2016, přesto soud druhého stupně v tzv. skutkové větě uvedl, že předsedou představenstva byl od 8. 10. 2013 do 16. 3. 2020. Obviněný tuto obhajobu zčásti uplatnil již v řízení před soudy nižších stupňů a oba soudy se jí také zabývaly a vysvětlily, proč ji nepovažovaly za pravdivou, ale za zcela účelovou (soud prvního stupně v bodě 43., odvolací soud v bodě 29. odůvodnění svých rozsudků). Dospěly shodně k závěru, že obviněný vykonával funkci předsedy představenstva fakticky po celou dobu tak, jak je vymezena ve skutkové větě rozsudku soudu druhého stupně, přestože se snažil formálně zkrátit dobu svého aktivního řízení družstva. Obviněný totiž nechal až v průběhu trestního stíhání z obchodního rejstříku vymazat celý statutární orgán družstva, a to se zpětnou účinností zániku funkce ke dni 2. 8. 2016, aby navodil zdání, že tuto funkci vykonával pouze do tohoto data. To, že se jedná o zcela účelové jednání (prováděné v reakci na trestní stíhání), pak soud prvního stupně dovodil z toho, že obviněný předložil listinu (změnu pracovní smlouvy), která byla datována ke dni 23. 6. 2017 a

podepsaná místopředsedou představenstva, kterému však měla funkce místopředsedy představenstva zaniknout právě 2. 8. 2016. Skutečnost, že obviněný byl fakticky předsedou představenstva a na řízení družstva měl rozhodující vliv až do roku 2020 vyplývá i z dalších provedených důkazů (disponoval účtem družstva a s prostředky na něm uloženými, měl přístup do datové schránky). Nejvyšší soud tak neshledal žádný rozpor skutkových zjištění s obsahem provedených důkazů, naopak závěr soudů nižších stupňů je zcela odůvodněný a je založen na důkazech vyplývajících z provedených důkazních prostředků.

56. Dovolatel dále namítl, že v průběhu přípravného řízení požadoval od orgánů činných v trestním řízení obstarání a provedení důkazů usneseními o odložení věci vydaných v předchozích řízeních, ve kterých byla činnost obviněného prověřována. Tyto důkazy měly prokazovat, že obviněný neměl důvod domnívat se, že jeho činnost a činnost obviněné právnické osoby byla nezákonná. Státní zástupce obstarání těchto důkazů odmítl, neboť je obviněný mohl předložit sám. Podle obviněného však tyto důkazy předložit sám nemohl, protože ve věci nebylo zahájeno trestní stíhání, tudíž usnesení o odložení věci mu nebylo doručeno a ani neměl právo nahlédnout do trestního spisu. Dále namítl, že nebyl proveden ani důkaz rozsudkem, kterým byl za neoprávněné podnikání spočívající v neoprávněném poskytování právních služeb uznán vinným M. J. Pokud za jednání obviněné právnické osoby již byla odsouzena fyzická osoba, pak není možné za toto jednání uznat vinnou další fyzickou osobu, tedy dovolatele.

57. Ani těmto námitkám obviněného nemohl dovolací soud vyhovět. Je sice pravdou, že policejní orgán vyhodnotil procesní návrh obviněného stran zajištění usnesení o odložení věci vydaných v předchozích trestních řízeních jako nedůvodný (č. l. 79 trestního spisu), není však zřejmé, proč obviněný tuto námitku uplatnil až v rámci svého mimořádného opravného prostředku, kterým je dovolání. Obviněný měl možnost tento důkaz navrhnout již dříve, ale neučinil tak. Nenavrhoval jej v rámci prostudování spisu před podáním obžaloby, ke kterému se nedostavil, nenavrhoval jej ani při hlavním líčení opakovaně konaném před soudem prvního stupně, přestože se ho předsedkyně senátu, resp. po zrušení rozsudku soudu prvního stupně odvolacím soudem pak předseda senátu, několikrát dotazovali, zda chce dokazování doplnit, ani v rámci svého odvolání (ve kterém uvedl, že tyto důkazy dříve navrhl, nenamítal však jejich neprovedení, ani nepožadoval důkazy provést) či při veřejném zasedání o jeho odvolání. V těchto fázích trestního řízení nejenže nenavrhoval provedení těchto důkazů, ale ani nenamítal nedůvodné nevyhovění jeho procesnímu návrhu. Dovolací soud tak neshledal důvod pro kasační zásah, když bylo možno namítanou vadu zhojit v dřívějších fázích trestního řízení, ale obviněný této možnosti nevyužil. Nadto by bylo provedení takových důkazů zjevně nadbytečné, protože nemají žádný úzký vztah k prokazovaným skutečnostem (zda v jiném trestním řízení byla věc odložena, což ani nevytváří překážku věci rozsouzené, není z hlediska prokázání relevantních skutečností popsanych ve skutkové větě petitu obžaloby, resp. poté výrokové části rozsudku, významné). Nelze přisvědčit ani další jeho námitce, že důkaz rozsudkem, kterým byl uznán vinným M. J., soudy nižších stupňů opomenuly provést. Z protokolu o hlavním líčení ze dne 13. 7. 2023 (č. l. 9908 trestního spisu) totiž vyplývá, že soud prvního stupně se tímto důkazním návrhem zabýval, zamítl jeho provedení, což následně též řádně odůvodnil. Problematika tzv. opomenutých důkazů byla opakovaně řešena především v judikatuře Ústavního soudu, který v řadě svých nálezů podrobně vyložil pojem tzv. opomenutých důkazů ve vazbě na zásadu volného hodnocení důkazů a kautely, jež zákon klade na odůvodnění soudních rozhodnutí – z mnoha nálezů Ústavního soudu viz např. náleze ze dne 16. 2. 1995, sp. zn. [III. ÚS 61/94](#), publikovaný pod č. 10/1995 ve svazku č. 3 na str. 51 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu (dále jen Sb. nál. a usn.), náleze ze dne 12. 6. 1997, sp. zn. [III. ÚS 95/97](#), publikovaný pod č. 76/1997 ve svazku č. 8 na str. 231 Sb. nál. a usn., náleze ze dne 10. 10. 2002, sp. zn. [III. ÚS 173/02](#), publikovaný pod č. 127/2002 ve svazku č. 28 na str. 95 Sb. nál. a usn. Zásada volného hodnocení důkazů tudíž neznamená, že by soud ve svém rozhodování (v úvahách nad ním) měl na výběr, které z provedených důkazů vyhodnotí a které nikoli nebo o které z provedených důkazů své skutkové závěry (zjištění) opře a které opomene. Neakceptování důkazního návrhu

obviněného lze založit toliko třemi důvody. Prvním je argument, podle něhož tvrzená skutečnost, k jejímuž ověření nebo vyvrácení je navrhován důkaz, nemá relevantní souvislost s předmětem řízení. Dalším je argument, podle kterého důkaz není s to ani ověřit ani vyvrátit tvrzenou skutečnost čili ve vazbě na toto tvrzení nedisponuje vypovídací potencií. Konečně třetím je pak nadbytečnost důkazu, tj. argument, podle něhož určité tvrzení, k jehož ověření nebo vyvrácení je důkaz navrhován, bylo již v dosavadním řízení bez důvodných pochybností (s praktickou jistotou) ověřeno nebo vyvráceno. Právě tohoto důvodu soud prvního stupně využil a jeho postup lze akceptovat. Navíc je třeba upozornit, že obviněný v řízení před soudy nižších stupňů tento důkaz navrhl k prokázání odlišné skutečnosti, než uvedl ve svém dovolání. Jak bude ještě uvedeno níže, tento důkaz by nebyl s to ověřit ani vyvrátit ani tvrzenou skutečnost, kterou obviněný uvedl ve svém dovolání.

58. Další námitka obviněného směřovala proti právnímu posouzení jeho jednání a činnosti obviněné právnické osoby jako trestného činu neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku. Nejprve namítl, že soudy nižších stupňů nesprávně uchopily celý koncept fungování družstva, z čehož pak nesprávně dovodily jeho trestní odpovědnost i trestní odpovědnost obviněné právnické osoby. Podle něj činnost družstva nespočívala v poskytování právních služeb, ale pouze v poskytování pojištění, tedy družstvo v případě potřeby svým členům zajistilo a uhradilo právní služby, což samo o sobě nemohlo být protiprávní. Pokud by právní služby poskytovali pouze advokáti, nebyla by činnost družstva ani obviněného v rozporu se zákonem. Z uvedeného dovodil, že poskytování právních služeb prostřednictvím advokátů nemohlo být součástí pojištění proti pokutám, jinak by šlo o činnost rovněž přičitatelnou družstvu a poskytování právních služeb by již bylo oprávněné a v souladu s právními předpisy. Tento závěr se musí uplatnit i při zastoupení obecným zmocněncem. Z takto nastíněného konceptu fungování družstva pak vyvodil několik tezí. Nejprve uvedl, že za neoprávněné podnikání lze považovat jen tu část činnosti, která zajistila právní služby poskytované osobou bez právního vzdělání, nikoli advokátem. Proto do rozsahu činnosti nelze pojímat veškeré členské příspěvky, ale pouze ty, za které byly zajištěny právní služby osobou neoprávněnou je poskytovat. Stejně tak nelze do rozsahu započítat příspěvky členů družstva, kteří platili pojištění, ale žádná právní služba jim poskytnuta nebyla. Podle něj z uvedeného dále vyplývá, že měly být odsouzeny pouze osoby, které neoprávněně poskytovaly právní služby, nikoli družstvo, které právní služby pouze zprostředkovalo. Avšak vzhledem k tomu, že ve skutkové větě odsuzujícího rozsudku je uvedeno, že obviněný poskytoval právní služby prostřednictvím obviněné právnické osoby a tato právnická osoba právní služby neposkytovala, nelze uvedené jednání přičítat ani obviněnému. V této souvislosti konečně namítl, že činnost družstva nebyla protiprávní, neboť družstvo může zaměstnat podnikového právníka, který nesmí být advokátem, na kterého se mohou členové družstva obracet s žádostí o radu či pomoc s jejich případy.

59. Obviněný tak v rámci své obhajoby vycházel předně z doslovného vyjádření uvedeného ve skutkové větě odsuzujícího rozsudku, že obviněný P. K. jako předseda představenstva poskytoval právní služby prostřednictvím M. V. P., a zároveň že obviněná M. V. P. poskytovala právní služby prostřednictvím P. K. Z uvedeného pak vyvodil závěr, že jednání družstva se mu přičítá. Následně pak tvrdil, že obviněná právnická osoba poskytovala pouze pojištění, nikoli právní služby, tudíž nemohl neoprávněně poskytovat právní služby ani on (přestože bylo prokázáno, že neoprávněně právní služby poskytoval) a že M. J. byl již odsouzen za neoprávněné poskytování právních služeb, je tudíž neudržitelné, aby byl odsouzen i on, když bylo rozhodnuto, že právní služby ve skutečnosti poskytovala jiná osoba.

60. S uvedenými závěry však nelze souhlasit. Předně je třeba uvést, že obhajoba obviněného stojí na nesprávném konceptu přičitatelnosti jednání. České trestní právo je založeno na individuální trestní odpovědnosti, tedy odpovědnosti fyzické osoby za vlastní jednání, nikoli na odpovědnosti za cizí vinu. Trestní odpovědnost fyzické osoby tak vzniká naplněním znaků konkrétního trestného činu právě touto fyzickou osobou a nelze jí přičítat jednání jiné osoby, ať už fyzické či právnické. Naopak zákon

o trestní odpovědnosti právnických osob navazuje na fikční teorii právnických osob, z níž vychází i občanský zákoník, který chápe právnickou osobu jako právní konstrukt, jenž nemůže sám jednat, neboť nemá vlastní vůli a jeho vůli nahrazují členové jeho orgánů, kteří za něj jednají. Odpovědnost právnických osob je proto u nás založena na principu přičitatelnosti jednání fyzické osoby právnické osobě, která sama nejedná a nemůže tak ani spáchat trestný čin, dopouští se jej jednáním fyzických osob, jež jsou jí přičítána (viz zejména § 8 odst. 1 a 2 t. o. p. o.). Další argumentaci k problematice přičítání jednání fyzické osoby právnické osobě není třeba vést, protože v těchto pasážích dovolání obviněný vlastně uplatňoval obranu spoluobviněné právnické osoby, kterou ale v tomto trestním řízení, v němž měl sám postavení obviněného, nemůže zastupovat, a tím ani podávat opravný prostředek v její prospěch (viz § 34 odst. 4 t. o. p. o.). Jen je možno stručně konstatovat, že v nyní řešeném případě byly splněny všechny podmínky pro dovození trestní odpovědnosti též právnické osoby M. V. P. Trestného činu neoprávněného podnikání se totiž dopustil obviněný P. K., který byl předsedou představenstva tohoto družstva, jedná se tedy o osobu uvedenou v § 8 odst. 1 písm. a) t. o. p. o., jejíž jednání se právnické osobě přičítá podle § 8 odst. 2 písm. a) t. o. p. o., tento čin byl spáchán v rámci činnosti uvedené právnické osoby, neboť poskytování právních služeb s tvrzeným pojištěním proti pokutám (viz k tomu níže) bylo jediným účelem existence této právnické osoby, a též ku jejímu prospěchu (který od ní čerpal pak i sám obviněný P. K.).

61. Odmítnout je třeba i námitku obviněného, že za neoprávněné podnikání spočívající v neoprávněném poskytování právních služeb byl již odsouzen M. J., a proto je neudržitelné, aby byl odsouzen i obviněný P. K., pokud již bylo pravomocně rozhodnuto, že právní služby (v rámci činnosti obviněné právnické osoby) poskytoval právě M. J. Předně je třeba uvést, že bylo výslovně uvedeno zvláště, v kterých správních řízeních vystupoval jako obecný zmocněnec P. K., ta byla odlišná od případů, v nichž vystupoval jako obecný zmocněnec M. J. Kromě toho obviněný P. K. byl klíčovou figurou rozsáhlé činnosti, kterou vymyslel, organizoval a řídil, sám se na ní i v jednotlivých případech podílel, přičemž šlo o souvislou činnost poskytování tvrzených pojištění proti pokutám spolu s poskytováním právních služeb ve správních řízeních s navazujícím poskytováním právních služeb ve správním soudnictví prostřednictvím obviněným ovládané a řízené právnické osoby M. V. P., které k poskytování právních služeb (ale ani služeb v oblasti pojišťovnictví) nemělo potřebné oprávnění.

62. Nelze souhlasit ani s dalšími námitkami, kterými obviněný zpochybňoval posouzení skutku jako neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku.

63. Přečinu neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí, kdo neoprávněně ve větším rozsahu poskytuje služby nebo provozuje výrobní, obchodní nebo jiné podnikání. Obviněnému bylo kladeno za vinu, že neoprávněně ve větším rozsahu poskytoval právní služby. Uvedené ustanovení chrání společenské vztahy související s podnikáním v tržní ekonomice, neboť jeho účelem je zajištění rovnosti subjektů v rámci jejich soutěžení zejména na trhu výrobků a služeb, ale i na dalších trzích, a to i ve vztahu ke státní ingerenci nebo regulaci v těch oblastech podnikání, ve kterých je třeba zajistit kvalifikovaný výkon určitých živností nebo profesí, zejména z hlediska ochrany spotřebitelů, ale i zajištění bezpečnosti práce, hygienických a jiných společensky důležitých požadavků (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, str. 3280 a násl.). Primárně jsou chráněni konkurenti na trhu, kteří (na rozdíl od pachatele uvedeného trestného činu) splní všechny zákonné požadavky na provozování určitého podnikání, zajišťuje se tak rovnost jednotlivých subjektů na trhu, sekundárně jsou ovšem chráněny i zájmy dalších osob, a to zejména před zdravotně závadným či nebezpečným zbožím, před poskytováním zdravotně závadných či nebezpečných služeb, před nekvalitními a škodu způsobujícími službami, sekundárně jsou chráněny i fiskální zájmy státu (tamtéž; shodně DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, str. 1865).

64. Podnikáním se obecně rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním

jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku, jak bylo do 31. 12. 2013 upraveno v § 2 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, a jak od 1. 1. 2014 vyplývá z § 420 a násl. o. z. (zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů). Podnikání na základě živnostenského oprávnění upravuje zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů (živností je soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených živnostenským zákonem - § 2 cit. zákona). Živnostenský zákon ovšem není jediným zákonem, který upravuje oblast podnikání, a proto je třeba vždy zkoumat, zda konkrétní podnikatelská činnost, která měla být provozována ve větším rozsahu neoprávněně, není upravena některým jiným právním předpisem. Neoprávněného podnikání se dopouští každý, kdo poskytuje služby nebo provozuje výrobní nebo jiné výtěžné podnikání v rozporu se živnostenským zákonem nebo v rozporu s jinými právními předpisy, které stanoví podmínky pro jeho provozování, a činí tak ve větším rozsahu.

65. V případě poskytování právních služeb je třeba vycházet především ze zákona o advokacii, který upravuje podmínky, za nichž mohou být poskytovány právní služby, jakož i poskytování právních služeb advokáty, tj. výkon advokacie (§ 1 odst. 1 ZA). Tak podle § 2 odst. 1 ZA jsou právní služby na území České republiky oprávněni poskytovat za podmínek stanovených tímto zákonem a způsobem v něm uvedeným pouze advokáti, resp. další fyzické osoby jako tzv. evropští advokáti vymezení pod písm. b) citovaného ustanovení. Právní službou se přitom podle § 1 odst. 2 ZA rozumí zastupování v řízení před soudy a jinými orgány, obhajoba v trestních věcech, udělování právních porad, sepisování listin, zpracovávání právních rozborů a další formy právní pomoci, jsou-li vykonávány soustavně a za úplatu; poskytováním právních služeb se rozumí rovněž činnost opatrovníka pro řízení ustanoveného podle zvláštního právního předpisu, je-li vykonávána advokátem.

66. Neoprávněným je pak podnikání nejen tehdy, jestliže někdo podniká např. bez živnostenského oprávnění, které se prokazuje buď živnostenským listem, nebo koncesní listinou, anebo (v případě právních služeb) aniž by splnil podmínky pro výkon advokacie, což se prokazuje osvědčením České advokátní komory v Praze o zapsání v seznamu advokátů ČAK apod., ale i tehdy, když podnikatel překračuje rozsah svého (např. živnostenského) oprávnění. To přiměřeně platí i o podnikání, které je upraveno zvláštními předpisy.

67. Neoprávněné podnikání musí být k tomu, aby mohlo být posouzeno jako trestný čin, prováděno ve větším rozsahu. Výkladové pravidlo uvedené v ustanovení § 138 odst. 1 tr. zákoníku pro stanovení výše škody zde nelze použít. Při posuzování, zda pachatel neoprávněně podnikal ve větším rozsahu, se proto především zvažuje, zda šlo o činnost srovnatelnou s výkonem zaměstnání, provozovanou s cílem získat trvalý zdroj finančních příjmů, přičemž není rozhodující, jak vysokého zisku pachatel fakticky dosáhl. Jinak řečeno musí jít o soustavnou činnost provozovanou takřka „po živnostensku“ (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 3293-3294; srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. [5 Tdo 209/2011](#)). V případě neoprávněného provozování služeb povahy drobného podnikání, jímž pachatel dosahuje příjmy srovnatelné s příjmy z běžného pracovního poměru s běžným výdělkem, se zpravidla žádá, aby k němu docházelo po dobu alespoň 6 měsíců - srov. rozhodnutí č. [5/1996](#) Sb. rozh. tr. Jinak se obvykle požaduje provedení více akcí, popř. jediné akce po delší dobu (zpravidla nejméně 6 měsíců). Za kritéria posouzení většího rozsahu se považují především délka výkonu dané činnosti (zde poskytování služeb), tedy její soustavnost, ale též objem takové činnosti, dosažený hrubý obrát, příp. i zisk, význam ovšem mohou mít i další jinak spíše podružná kritéria, jako je rozsah zasaženého území, společenský význam činnosti, počet oslovených subjektů, počet klientů apod. Tak Nejvyšší soud shledal větší rozsah v oblasti neoprávněného poskytování právních služeb, vyhrazených advokátům ve smyslu § 2 odst. 1 AZ (tzv. vinklaření) např. v zastupování klientů podezřelých či obviněných ze spáchání přestupků v 38 případech po dobu více než jednoho roku (viz usnesení ze

dne 30. 5. 2018, sp. zn. [5 Tdo 539/2018](#)), v poradenství dlužníkům, sepisování návrhů apod. v 53 případech po dobu 4 let (viz usnesení ze dne 9. 10. 2018, sp. zn. [5 Tdo 1084/2018](#)). Tuto četnost obviněný významně překročil, když takové služby prostřednictvím jím ovládané obviněné právnické osoby poskytoval po dobu bezmála sedmi let, a to sám anebo sjednáním M. J. v nejméně 81 popsanych případech.

68. Z hlediska subjektivní stránky je zapotřebí zavinění, a to ve formě alespoň nepřímého úmyslu. Zavinění se musí vztahovat na všechny objektivně-deskriptivní znaky skutkové podstaty, zaviněním musí být ovšem kryty i znaky normativní, u nichž postačí laická představa. Zavinění se zde musí vztahovat i na neoprávněnost činnosti, která je v popisu skutkové podstaty výslovně vyjádřena (srov. rozhodnutí č. [21/1968](#) Sb. rozh. tr.).

69. V daném případě soudy nižších stupňů správně dovodily, že obviněný naplnil všechny shora popsané znaky objektivní i subjektivní stránky základní skutkové podstaty přečinu neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku. Soudy nižších stupňů vycházely ze skutkových zjištění, že obviněný jako předseda představenstva právnické osoby M. V. P. po dobu delší než 6 let záměrně nabízel a poskytoval prostřednictvím obviněné právnické osoby, která nebyla advokátní kancelář, za úplatu mimo jiné právní služby spočívající v zastupování konkrétních fyzických osob ve správních řízeních, ve kterých se řešily dopravní přestupky, a to na základě plných mocí, které mu udělily, ačkoli si byl vědom toho, že takové služby jsou vyhrazené podle § 2 odst. 1, 2 ZA advokátům, popř. evropským advokátům, a on ani obviněná právnická osoba takové zvláštní postavení nemají, takže jim výkon advokacie nepřísluší.

70. Pokud obviněný namítal, že družstvo neposkytovalo právní služby, ale poskytovalo svým členům pouze pojištění, tudíž právní služby neposkytoval ani obviněný, tak tyto skutkové závěry z provedeného dokazování nevyplývají. Naopak, jak bylo prokázáno, obviněný P. K. sám poskytl na základě udělených plných mocí právní služby minimálně ve 49 případech uvedených ve výroku rozsudku soudu druhého stupně, přičemž se jedná pouze o neúplný (příkladný) výčet. Obviněný přitom skutečně poskytoval právní služby, nejednalo se tedy o pouhou procesní pomoc pro usnadnění komunikace se správními orgány, neboť zastupoval osoby ve správních řízeních na základě plné moci, sepisoval řádné i mimořádné opravné prostředky, a to soustavně a za úplatu. O tom svědčí i stanov M. V. P., ve kterých je [v bodě III. odst. 1 písm. e)] uvedeno, že „po udělení zmocnění v dané věci MVP nebude člen družstva zasahovat do probíhajícího správního řízení a poskytovat správnímu orgánu, který vede řízení o přestupku bez vědomí a souhlasu MVP žádné informace, vyjádření, či k němu činit úkony“. Jinými slovy veškerou procesní aktivitu tak za účastníka správního řízení vykonávalo družstvo, resp. osoby zmocněné družstvem. Poskytování právních služeb bylo zároveň činností, kterou vykonávala i samotná obviněná právnická osoba prostřednictvím sjednaných fyzických osob (často z řad studentů), nečinil-li tak přímo sám obviněný P. K. či jím sjednaný M. J. To také vyplývá ze stanov, již z výše uvedeného bodu, ale také z jejich bodu II. odst. 4 písm. b), ve kterém je uvedeno, že MVP je oprávněna vykonávat tyto činnosti: plnit závazky plynoucí z příspěvků vzájemného pojištění pro své členy, tj. informační servis, odborné poradenství a právní služby, zejména zastoupení ve správních a soudních řízeních v této souvislosti na základě zmocnění podle zvláštních předpisů (zejm. správní řád, soudní řád správní), a to prostřednictvím členů MVP, zaměstnanců MVP, případně externích advokátů. Z bodu III. odst. 1 stanov pak vyplývá, že osoba, proti které se vedlo správní řízení, k zastupování před správními orgány měla zmocnit právě družstvo nebo družstvem pověřenou osobu. Je tedy zřejmé, že činností družstva nebylo pouze poskytování pojištění, jak obviněný tvrdil, ale i poskytování právních služeb. Na uvedeném závěru nemůže nic změnit ani skutečnost, že v některých případech (zásadně až ve správním soudnictví) poskytovali právní služby sjednaní externí advokáti. Obviněný se sice ve svém dovolání snažil navodit zdání, že většinu klientů zastupovali právě advokáti a že poskytování právních služeb obecnými zmocněnci představovalo pouze několik málo výjimečných případů, avšak tato jeho obrana byla

provedeným dokazováním spolehlivě vyvrácena, jak ostatně vyplývá i ze skutkových závěrů koncentrovaných ve skutkové větě výrokové části napadeného rozsudku soudu druhého stupně s popsány 81 případy, ve kterých obviněný zařídil sám nebo prostřednictvím M. J. poskytnutí právních služeb osobou k tomu neoprávněnou.

71. Obviněný dále tvrdil, že trestného činu neoprávněného podnikání se nemohl dopustit ani proto, že byl v družstvu zaměstnán na pozici právník, proto mohl ostatním členům družstva poskytovat právní služby. Odkazoval tak na § 2 odst. 2 písm. b) ZA, podle kterého zaměstnanec právnícké nebo fyzické osoby, člen družstva nebo příslušník ozbrojených sborů může poskytovat právní služby osobě, k níž je v pracovněprávním nebo pracovním vztahu anebo ve služebním poměru, pokud je poskytování právních služeb součástí jeho povinností vyplývajících z tohoto pracovněprávního nebo pracovního vztahu anebo služebního poměru. Uvedené ustanovení tak umožňuje tzv. podnikovému právníkovi poskytovat právní služby, ale pouze vůči zákonem konkrétně vymezené osobě. Pokud obviněný tvrdí, že byl zaměstnancem družstva, pak právní služby mohl poskytovat pouze svému zaměstnavateli, tedy družstvu (zejména tedy představenstvu) nikoli jeho členům. Obviněným předestřený koncept spočívající v založení právnícké osoby (družstva) s jediným cílem poskytovat jejím členům právní služby zaměstnancem této právnícké osoby, považuje Nejvyšší soud, shodně se soudy nižších stupňů a státním zástupcem, za typické obcházení zákona, které je ve svém jádru jeho porušením, protože se jím má jen zastřít uměle vytvořený vztah spočívající v poskytnutí právních služeb fyzickou osobou k tomu neoprávněnou.

72. Obviněný dále namítl, že soudy nižších stupňů nesprávně posoudily naplnění znaku základní skutkové podstaty spočívající v poskytování právních služeb ve „větším rozsahu“. Podle něj do tohoto rozsahu nelze zahrnout členské příspěvky členů, jimž byla zajištěna obhajoba advokátem, neboť tato činnost nebyla protiprávní. Stejně tak nelze do tohoto rozsahu zahrnout příspěvky členů, kterým právní služby poskytnuty nebyly, neboť o ně nepožádali. Ani s touto námitkou dovolací soud nemohl souhlasit, neboť závěr soudů nižších stupňů o tom, že šlo o neoprávněné podnikání ve větším rozsahu, vyplývá z celého souhrnu provedených důkazů. Jak již bylo shora uvedeno, k založení trestní odpovědnosti u neoprávněného provozování služeb nebo provozování výrobního, obchodního nebo jiného podnikání, které má povahu drobného podnikání, jímž pachatel dosahuje příjmy srovnatelné s příjmy z pracovního poměru s běžným výdělkem, je podle soudní judikatury k naplnění znaku „ve větším rozsahu“ zejména třeba, aby trvalo nejméně šest měsíců (srov. rozhodnutí č. [5/1996](#) Sb. rozh. tr.), případně i kratší dobu, bude-li to vyváženo rozsahem poskytnutých služeb. Obviněný se podle odsuzujícího rozsudku trestné činnosti dopouštěl téměř 6,5 roku, bylo prokázáno, že on sám je poskytl minimálně ve 49 případech, v dalších nejméně 32 případech jako osoba ovládající obviněnou právníckou osobu (její předseda představenstva) k tomu sjednal M. J., bylo též zjištěno, že na některé práce sjednal další fyzické osoby bez oprávnění poskytovat právní služby (zejména z řad studentů). Byl tak nepochybně prokázán i požadovaný větší rozsah činnosti ve smyslu shora uvedených názorů vyplývajících z odborné literatury i judikatury.

73. Obviněný brojil proti posouzení skutku jako neoprávněného podnikání též proto, že podle něj jeho jednáním a jednáním družstva nebyly naplněny všechny definiční znaky podnikání, zejména proto, že družstvo nebylo založeno za účelem dosažení zisku. Účelem družstva totiž podle obviněného byla vzájemná pomoc členů družstva v přestupkovém řízení a z členských příspěvků se hradily vlastní výdaje družstva. Přitom jedním z definičních znaků podnikání je snaha dosahovat zisku, který však obviněný údajně nedosahovali, a ani to nebylo jejich účelem. Touto námitkou se již zabývaly a zevrubně vypořádaly soudy nižších stupňů a Nejvyšší soud s takovým vypořádáním souhlasí. Jak bylo totiž prokázáno, obviněný poskytovali právní služby za úplatu, ačkoli formálně byla tato úplata poskytována prostřednictvím členských příspěvků. Část z takto vybraných finančních prostředků pak sloužila k úhradě vlastních nákladů družstva, ale rovněž k odměně obviněného za poskytnutí právních služeb. Obviněný tak příjem z tohoto podnikání zcela nepochybně dosahoval,

původně hospodařil bez formálního pokrytí s přebytky družstva, posléze je odčerpával s formálním krytím jako zaměstnanec družstva (v období od 1. 1. 2015 do března 2020 se mzdou 25 000 Kč měsíčně, z níž však ani neodváděl povinné odvody státu, což mu ovšem v tomto řízení nebylo kladeno za vinu; nicméně neplnil ani další evidenční povinnosti za družstvo jako zaměstnavatele – i v tomto ohledu tak šlo jen o předstírání právem regulovaných vztahů a fungování v rámci šedé ekonomiky bez jakékoliv kontroly ze strany státu).

74. Obviněný také nesouhlasil s časovým vymezením svého protiprávního jednání, jak je uvedeno ve výroku dovoláním napadeného odsuzujícího rozsudku. Podle něj odvolací soud nesprávně posoudil trvání protiprávního jednání od 8. 10. 2013 do 16. 3. 2020, když v tzv. skutkové větě je zároveň uvedeno, že členové družstva poslali na účet obviněné právnické osoby v období let 2017 až 2019 příspěvky v celkové výši 1 249 263 Kč a že si zaměstnanci obviněné právnické osoby v období od ledna 2017 do května 2018 u členů v celkem 2 562 případech vyžádali podepsání plných mocí k zastupování v řízení před správními orgány. Pokud byly plné moci vyžadovány od roku 2017 do roku 2018 a právnická osoba přijala platby v období let 2017 až 2019, pak není obviněnému zřejmé, proč soud druhého stupně zahrnul do popisu skutku i další období (2013 až 2016 a 2019 až 2020).

75. Předně je třeba upozornit, že trestný čin neoprávněného podnikání má povahu trvajících deliktů, jde tak po sledované období o jediný skutek, rozhodnutí o něm vytváří překážku věci rozsouzené i pro případné části, které by v něm nebyly zahrnuty, ale reálně by byly jeho součástí. Jeho správné zasazení do konkrétního období je věcí skutkových zjištění, která zásadně nemají být v dovolacím řízení přezkoumávána, neboť Nejvyšší soud sám dokazování zpravidla neprovádí a vychází ze skutkových závěrů soudů nižších stupňů (viz k tomu výše). Nicméně ani s těmito námitkami obviněného, jak již bylo shora naznačeno, nemohl Nejvyšší soud souhlasit. Časové vymezení rámce protiprávního jednání uvedené obviněným totiž vůbec neodpovídá skutkovým zjištěním učiněným soudy nižších stupňů, které mají oporu v provedených důkazech. Ve výroku rozsudku soudu druhého stupně je totiž důvodně uvedeno celé období fungování M. V. P. v letech 2013 až 2020, protože v celém tomto období obviněný P. K. služby nabízel a též poskytoval, jak ostatně vyplývá i z vylíčení konkrétních 81 případů. Počátek období 8. 10. 2013 je přitom vázán na datum vzniku funkce předsedy představenstva uvedeného družstva, které též uvedeného dne vzniklo. Konec tohoto období souvisí s procesním postupem orgánů činných v trestním řízení, a sice sdělením obvinění ve smyslu § 12 odst. 11 tr. ř., od něhož počíná nový skutek.

76. Obviněnému je možno dát částečně za pravdu snad jen v tom, že odsuzující rozsudek soudu druhého stupně neobsahuje náležité odůvodnění zavinění jako obligatorního znaku subjektivní stránky trestného činu neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku. O naplnění znaku zavinění ve formě přímého úmyslu však, podobně jako soudy nižších stupňů, nemá ani dovolací soud jakýchkoliv pochyb, forma zavinění jednoznačně vyplývá i z výrokové části rozsudku soudu druhého stupně (usuzovat na ni lze i z vyjádření objektivního průběhu provádění činu, není třeba ve výroku výslovně uvést slovo „úmyslně“, aby bylo zřejmé, jaká byla forma zavinění). Skutečnost, že obviněný jednal s úmyslem přímým, vyplývá ze znění skutkové věty, jakož i z celkového vyznění odůvodnění. Je totiž zřejmé, že obviněný si byl velmi dobře vědom toho, že právní služby poskytovat nemůže, sám vysokoškolské magisterské právnické vzdělání (ač o něj usiloval) nezískal, nemohl se proto nikdy stát advokátem, jímž se ani nestal. Zároveň si byl po celou dobu velmi dobře vědom toho, že zastupování fyzických osob ve správních řízeních má povahu poskytování právních služeb, což ostatně sám naformuloval i do stanov družstva (jak bylo shora citováno). Právě proto, že sám tyto služby nemohl poskytovat, záměrně založil právnickou osobu M. V. P., jejímž prostřednictvím pak takové poskytování služeb umně zastíral. Navozoval přitom dojem, že klienti této právnické osoby se nechávají zastupovat přímo právnickou osobou, která ovšem tytéž služby též nemohla poskytovat. Následně pak vymyslel další „fintu“ k obcházení zákona o advokacii, kterého si byl dobře vědom, a vystupoval jako zaměstnanec právnické osoby – družstva, jejímž členům chtěl poskytovat právní

služby. Jde tak o sofistikované a vychytralé obcházení právní regulace budící zdání oprávněnosti. Právě i tím obviněný prokázal svou dobrou vědomost zmíněných zákonných překážek pro poskytování právních služeb, nemohl tak ani jednat v právním omylu. Z tohoto sofistikovaného konstruktů, který sám vymyslel a zrealizoval, je zřejmé, že si musel být velmi dobře vědom, že právní služby poskytovat nemůže, právě proto vytvořil tento systém, jehož jediným účelem bylo obcházení zákona.

77. Kromě toho nemůže Nejvyšší soud nezmínit ani celkovou povahu činnosti obviněného P. K. a jím ovládané právnické osoby M. V. P., které má ještě další aspekty neoprávněnosti, resp. protiprávnosti, které zůstaly v tomto řízení upozaděny (a obviněnému ani nebyly vytýkány). Obviněný široké veřejnosti ve své podstatě nabízel nezákonnou službu spočívající v tzv. pojištění proti pokutám, za tím účelem založil družstvo pojmenované M. V. P., které mělo sdružovat všechny fyzické osoby, které se obávaly postihu za přestupky v dopravě. Obviněný tuto službu nabízel jako záruku, že tyto fyzické osoby nebudou muset platit pokutu, že je bude zastupovat v přestupkovém řízení, které bude obstruovat tak, aby došlo k promlčení přestupku a řidič nebyl vůbec postižen, přičemž pro případ, že se to nezdaří, zaplatí za ně uloženou peněžitou pokutu, postará se i o úhradu nákladů řízení (na zápis tzv. trestných bodů a uložený trest zákazu činnosti se logicky záruka nemohla vztahovat). I v rámci své obhajoby v tomto trestním řízení (i v dovolání) pak obviněný namítal, že šlo vlastně jen o pojištění, které funguje na principu vzájemnosti. Podle obrany obviněného při nejisté budoucí události spočívající ve spáchání přestupku členem družstva, resp. spíše v zahájení správního řízení proti němu pro přestupek, měly být také z členských příspěvků hrazeny náklady na zastupování ve správním řízení a případně pak i ve správním soudnictví. Reklama, která je i dnes stále dohledatelná na internetu, však cílila na tzv. pojištění proti pokutám. Obviněný P. K. vystupoval též jako zmocněnec a poskytovatel zmíněných služeb (i v kooperaci se svým bratrem) v celé řadě řízení, o čemž svědčí i velké množství rozhodnutí Nejvyššího správního soudu (nejméně v řádu stovek podle právního systému ASPI, z nichž některé byly dokonce s právními větami publikovány ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu – dále jen „SbNSS“). Tento soud právě v reakci na činnost především obviněného označil toto tzv. pojištění proti pokutám, které si sjednal pachatel přestupku, za obecně přitěžující okolnost významnou pro výběr a výměru správní sankce při hodnocení osoby odpovědné za správní delikt – viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 12. 2017, č. j. [4 As 199/2017-30](#), uveřejněný pod č. 3932/2019 SbNSS, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 9. 2019, č. j. [5 As 212/2019-40](#), a mnohé další. Je přitom zřejmé, že již samotné smluvní ujednání spočívající v „pojištění proti pokutě“ je v rozporu s právním řádem jako celkem, je nepřípustné a nevymahatelné. To vyplývá již z § 1 odst. 2 o. z., podle nějž jsou zakázána ujednání porušující dobré mravy či veřejný pořádek (obdobně předchází § 39 obč. zák.). Není tak vůbec možno sjednat takovou pojistnou smlouvu jako tzv. odvážnou smlouvu závislou na budoucí nejisté události ve smyslu § 2756 odst. 1 o. z. a § 2758 o. z., přičemž touto nejistou událostí by bylo spáchání veřejnoprávního deliktu, popř. zahájení řízení pro něj, a povinností pojistitele uhradit za pojistníka veřejnoprávní sankci. Takové ujednání je zcela zřejmě v rozporu s veřejným pořádkem, se zájmem společnosti na individuálním postihu pachatele veřejnoprávního deliktu, který musí směřovat jen a výlučně proti němu a nikoli proti jinému (byl by zcela popřen účel sankce, její preventivní i nápravné působení, stejně tak i principy individualizace a personality sankce etc.). Jako zjevné obcházení veřejnoprávní regulace se jeví i deklarace nabízené služby jako „pojištění“, a to subjektem, který se dokonce za pojišťovnu neoprávněně vydává. Pojišťovnictví je totiž velmi přísně regulovaný segment podnikání, základní právní úpravu obsahuje zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů. Podle jeho § 5 odst. 2 slovo „pojišťovna“ (nebo jeho překlad nebo slova, v jejichž základě se tato slova nebo jejich tvary vyskytují) je oprávněna užívat v obchodní firmě pouze právnická osoba, která je oprávněna provozovat pojišťovací činnost podle tohoto zákona (s výjimkou pojišťovny, jejíž činnost je upravena jiným právním předpisem, resp. s výjimkou pojišťovacího zprostředkovatele a samostatného likvidátora pojistných událostí). M. V. P. však takovým subjektem rozhodně nebyla, což vyplývá již jen z toho, že neměla potřebný základní kapitál [např. pro

poskytování pojištění právní ochrany ve smyslu přílohy B-17. byl v roce 2013 zapotřebí základní kapitál ve výši 90 milionů Kč, dnes je to 105 mil. Kč – viz § 18 odst. 1 písm. b), odst. 2 cit. zákona], nikdy nezískala povolení České národní banky (ČNB) podle § 3 odst. 1 písm. a), b), § 4 odst. 1 cit. zákona, není tak ani uvedena na seznamu pojišťoven vedeném ČNB, nespĺňuje požadavky na činnost ve smyslu § 6 cit. zákona etc. Je sice pravdou, že tento zákon stanovuje mimo jiné výluky v § 2 odst. 2 písm. a), že se nevztahuje na činnost pojišťoven vykonávajících svoji činnost na principu vzájemnosti, nicméně tento segment pojišťovnictví u nás (na rozdíl od jiných evropských zemí) není zcela záměrně regulován, vznik takových pojišťoven se vůbec nepřipouští (viz k tomu PŘIKRYL, V., ČECHOVÁ, J. Zákon o pojišťovnictví. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017 – komentář k citovanému ustanovení § 2 v systému ASPI; pojišťovnictví na principu vzájemnosti bylo u nás tradiční do r. 1950, tato tradice byla přetržena transformací pojišťoven po roce 1948 podléhajících pak centrálně řízené ekonomice, a nebyla obnovena ani po revoluci v roce 1989 s obnovením tržního hospodářství, doposud i pro absenci společenské poptávky, jakož i z důvodu obav ze zneužití těchto forem při transformaci ekonomiky, nebyla tato možnost obnovena a zvláštní právní úpravou povolena – srov. k tomu též důvodovou zprávu k zákonu č. 304/2016 Sb., kterou byla implementována evropská legislativa v oblasti pojišťovnictví, proč nebyl převzat a upraven institut tzv. velmi malých pojišťoven). I toto bylo bývalo možno obviněnému vytýkat, což ovšem státní zástupce coby veřejný žalobce nečinil, není tak možno o tento segment protiprávního podnikání zažalovaný skutek již rozšiřovat (a to již jen z důvodů procesních pro překážku plynoucí z principu zákazu *reformationis in peius*, neboť Nejvyšší soud rozhoduje výlučně z podnětu opravného prostředku podaného obviněným, stejně tak činil i předtím soud odvolací).

78. Z uvedených důvodů lze uzavřít, že odsouzení obviněného P. K. pro přečin neoprávněného podnikání podle § 251 odst. 1 tr. zákoníku lze považovat za správné a důvodné, naopak jím vyslovené námitky proti takovému odsouzení za zjevně neopodstatněné.

VI.

Závěrečné shrnutí

79. Vzhledem ke všem shora zmíněným důvodům Nejvyšší soud dovolání obviněného P. K. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné, dovolání obviněné právnické osoby M. V. P. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř. jako opožděné a dovolání V. V. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř., neboť bylo podáno neoprávněnou osobou. Protože Nejvyšší soud rozhodl o odmítnutí dovolání podle § 265i tr. ř., mohl tak učinit v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř.